

Оригинални научни чланак

ДОПРИНОС ЗАВОДА ЗА СПОРТ И МЕДИЦИНУ СПОРТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ РАЗВОЈУ ФИЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Слађана Мијатовић¹, Мирослав Стевановић², Виолета Шиљак³ и Владан Вукашиновић¹

¹Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду, Београд, Србија

²Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије, Београд, Србија

³Факултет за менаџмент у спорту, Алфа Универзитет, Београд, Србија

УДК 796:347.195.61(497.11)

САЖЕТАК

Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије је еминентна установа из области физичке културе, која постоји више од 60 година. У Београду је 1953. године основан Спортски институт Савеза спортова Југославије са задатаком да изучава проблематику врхунског спорта. Ова институција је пролазила кроз различите фазе развоја, мењајући више пута оснивача и име, да би коначно 2011. године добила назив Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије. Иако је мењао име и свој стручни кадар, увек је имао исти циљ, а то је – пружање стручне помоћи физичкој култури ради њеног бржег и целовитијег развоја дајући тако значајан допринос њеном развоју.

Делатност Завода у протеклих шест деценија испуњена је богатим и разноврсним активностима и садржајима. За све време свог постојања стручни тим у Заводу за спорт и медицину спорта остварује значајне резултате и афирмише се као важан чинилац и стручна снага у остваривању друштвених интереса у области физичког васпитања, спорта и рекреације, остварујући тиме своју мисију и суштину постојања.

Кључне речи: физичка култура, допринос, Завод за спорт и медицину спорта, Србија, унапређење.

Аутор за кореспонденцију
Слађана Мијатовић
sladjana.mijatovic@dif.bg.ac.rs

УВОД

Развојни пут Завода, као једне од најугледних установа из области физичке културе у Србији, датира још од почетка 1953. године када је Савез спортова Југославије донео одлуку да формира **Спортски институт** у Београду, али и у другим републикама и покрајинама тадашње Федеративне Народне Републике Југославије. По први пут је створена јединствена правна институција са изграђеном организационом формацијом, која је са правне и административне стране представљала једну потпуно нову форму, где је у потпуности створен нови прилаз проблематици физичке културе. Спортски институт се у свом раду првенствено определио за анализу услова и снимања стања у којима се развијао спорт у земљи и свету. За веома кратко време свога постојања и у доста отежаним околностима рада Спортски институт је остварио видан искорак у правцу даљег уређивања проблематике физичке културе, а посебно спорта.

Како стабилан и интензивнији развој спорта није могућ без интензивнијег развоја и унапређивања физичке културе у целини, а посебно физичког васпитања у школама, појавила се веома рано потреба да Спортски институт прошири своју делатност на друге области физичке културе. Пошто је таква оријентација превазилазила могућности и оквира Савеза спортова Југославије, Савезно извршно веће је 1956. године основало **Савезни завод за физичку културу**, који је са образованим стручњацима свих профила, а посебно из области физичке културе, проучавао ширу проблематику физичке културе. Године рада Савезног завода обележиле су консолидацију свих одсека који су формиран и стварање квалитетнијих материјално-техничких и кадровских услова за рад. У организационом смислу овај период донео је велики напредак, јер су се на исправан и рационалан начин почела решавати многа значајна питања за даљи рад ове установе.

Оснивањем **Југословенског завода за физичку културу** 1963. године и преласком на самосталан начин пословања пратећи опште тенденције у друштву, отпочиње нови период рада ове установе. Завршетком и комплетирањем спортских објеката и запошљавањем нових стручних кадрова створени су услови за квалитетнији рад Завода.

Међутим, проширењем Завода и престанком пуног финансирања од стране државе настају нови проблеми у раду, а посебно у делу одржавања објеката и финансирања истраживачке делатности.

Преношењем права оснивача на Град Београд нова установа је 1971. године отпочела са радом као самостална самоуправна организација. Даљим поступком децентрализације настављен је процес програмског,

организационог и самоуправног преображаја Завода. То је даље довело до поделе јединственог Завода на три самосталне организационе јединице удруженог рада. Тако су формирани Институт за физичку културу, Институт за медицину спорта и Спортски центар "Кошутњак", да би већ 1973. године били уједињени у јединствену радну организацију – **Југословенски завод за физичку културу и медицину спорта.**

Након две деценије самосталног деловања, 1992. години долази до спајања три тадашње основне организације удруженог рада, а 1996. године, након доношења Закона о спорту, назив је промењен у **Републички завод за спорт.** Овим је коначно решен статус преузимања права оснивача од стране Републике. У том периоду више од половине одељења је у потпуности угашено или су наставили рад смањеним обимом послова до потпуног гашења.

Почетком наредне деценије, почев од 2002. године, чињени су велики напори да се покрене процес уређења Завода и његовог довођења до стандарда какав је захтевао савремени врхунски спорт. Међутим, тек са организацијом Универзијаде 2009. године у Београду, када су објекти Завода обновљени и реновирани, отпочиње нови период рада ове установе када се она враћа на прави пут којим је кренула пре више деценија. Најзад, новим Законом о спорту, изгласаним 2011. године, назив институције је промењен у **Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије.**

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Предмет истраживања је допринос Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије развоју физичке културе. Оквир истраживања је дефинисан појединим делатностима које су се спроводиле у Заводу, као што су: конципирање и програмирање развоја физичке културе, односно физичког васпитања, спорта, рекреације, спортских објеката, спортско-медицинске заштите, информационо-документационе делатност и рада Спортског центра.

МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

У раду је коришћен историјски **метод.** Прикупљањем извора омогућен је увид у примарне и секундарне историјске изворе и литературу о предмету истраживања. Архивски и библиотечки фонд о раду Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије веома је богат грађом, уређен и

доступан, што је био и основни услов за проналажење што већег броја примарних историјских извора о предмету истраживања.

РЕЗУЛТАТИ И ДОПРИНОС

Оснивањем Спортског института 1953. године отпочео је један дуг и успешан период рада једне од најугледнијих установа из области спорта у Србији - Завода за спорт и медицину спорта Републике Србије. Иако је трајао свега три године, Спортски институт је и поред бројних материјалних и кадровских проблема остварио завидне почетне резултате, посебно на пољу унапређивања спорта и информационо-документационе делатности.

У време трајања Спортског института решена су значајна питања организационе структуре институције и већ у 1956. години формиран су одсеци и службе који су обележили плодне године рада Завода. Заводу су поверени задаци од најширег друштвеног значаја које је он, као и институције после њега, веома успешно реализовао.

Већ од самог оснивања Института појавиле су се конкретне идеје и предлози да иза Спортског института "стане" држава, као један снажан и стабилан партнер. Осим тога, веома рано се приступило идеји да се изгради Спортски центар који би послужио као материјална база за рад у спорту.

Завршетком и опремањем најважнијих спортских објеката у 1963. години, створени су услови за бржи и несметани развој институције, посебно његове истраживачке делатности. Запошљавањем нових стручних сарадника и значајним повећањем броја радних места Завод је и постепено градио своју кадровску структуру потребну за научно-истраживачки и стручни рад.

Једна од сталних делатности коју је Завод континуирано спроводио били су послови и задаци у вези са конципирањем и програмирањем у различитим областима физичке културе. Већ од самог оснивања Југословенског завода за физичку културу добијен је веома значајан пројекат који се односио на вишегодишње планирање физичке културе у земљи. Са овим пројектима Завод је постао угледна институција којој су се могле поверити капиталне и дугорочне студије.

Оснивањем Југословенског завода за физичку културу и медицину спорта наставило се са пословима конципирања и програмирања развоја физичке културе. На овим задацима посебно је био ангажован *Центар за друштвена истраживања у физичкој култури* који је с том намером и основан. Оснивањем самоуправних интересних заједница, Центар је добио

широку подлогу за истраживачки рад, а са оснивањем Републичке заједнице физичке културе и значајну финансијску подршку.

Осим учешћа у изради средњорочних и дугорочних програма развоја физичке културе, као и учешћа у изради закона о физичкој култури, Центар је био ангажован на бројним пословима самоуправног интересног организовање, бавећи се континуирано проучавањем друштвених кретања и актуелних проблема у физичкој култури, као и одговарајућим конкретним задацима. Све до деведесетих година XX века систематски се радило на изради парцијалних анализа, извештаја и студија.

Формирањем *Центра за физичко васпитање деце предшколског узраста* 1974. Године порасло је интересовање за изучавањем овог питања, али је његово остваривање у пракси доста тешко ишло, јер је ова област била прилично неразвијена и није јој се придавала одговарајућа пажња у друштву. И поред отпора на које је наилазио Центар у свом раду, од 1981. године отпочело се за израдом задатка који се односио на превенцију постуралних поремећаја деце предшколског узраста, који се успешно спроводио скоро две деценије. Како је ова проблематика веома значајна у процесу правилног раста и развоја предшколске деце и њиховог здравља, задаци су се убрзо проширили на популацију деце у месним заједницама, породично збринуту децу, као и децу у спортским центрима Београда.

У овом периоду рада Завода, обележено је настојање и залагање сарадника, у оквиру *Центра за развој школског физичког васпитања*, који су радили на пословима и задацима унапређења физичког васпитања у школама. Настојало се да се новим програмима физичко васпитање што више приближи потребама и могућностима ученика. Ипак, један задатак обележио је готово две и по деценије рада Завода. Систем сталног праћења физичког развоја и физичких способности деце и омладине Београда представљао је јединствени покушај да се планирање рада на физичком васпитању, по први пут са субјективних пренесе на објективне показатеље и тиме створе основни предуслови за савремени приступ физичком васпитању.

Оснивањем *Центра за унапређивање спорта и олимпијских припрема* 1973. године, Завод је добио јединствену стручну службу за унапређивање врхунског спорта, која се касније развила у специјализовану стручно-методолошку и саветодавну базу за проблематику врхунског спорта и олимпијских припрема. Током свог рада Завод је пратио развој врхунског спорта и пружио комплетне медицинско-педагошке услуге врхунским спортистима и њиховим тренерима. Рад на унапређивању врхунског спорта један је од најзначајнијих континуираних задатака који се спроводио у Заводу.

Са кадровским и материјалним јачањем у Центру за унапређивање спорта и олимпијских припрема, посебно у периоду од 1976-1980. године, када је набављена модерна опрема за дијагностичко-прогностички рад у физичкој култури, обезбеђен је високи квалитет пружених услуга. Овај рад добио је свој прави смисао формирањем *Спортског дијагностичко-прогностичког центра*, а упоредо са њим и формирањем Стручног тима за унапређивање спорта и олимпијских припрема. У саставу овог Тима радили су стручни сарадници Завода и истакнути стучњаци и тренери, који су за кратко време остварили значајне резултате.

Како је услов за развој врхунског спорта добро организовани дечји и омладински спорт, то је и рад на унапређивању ове делатности постепено почео да се одвија. Тако се 1962. године приступило организовању *експерименталних спортских школа* у новоизграђеном Спортском центру "Кошутњак" основаних са циљем да се омогући бржи развој спортских талената. Стручно-методолошки рад био је усмерен на селекцији и тренингу деце и омладине у циљу обезбеђивања максималног спортског развоја и врхунских спортских достигнућа. Стога је Завод своју делатност усмерио на развијање методологије за рано откривање склоности деце за поједине спортове и организовање дечјих спортских школа, као и израду наставних програма за њих. Рађени су бројни пројекти који су се бавили методама раног откривање талената и одабирање деце и омладине за поједине спортове, а појавиле су се и прве идеје о трајном уређивању система дечјег и омладинског спорта.

Завод је по овим питањима имао веома озбиљне амбиције и планове, јер је у потпуности разумео потребу за селекцијом и раним усмеравањем у спорту као интегралном делу физичке културе. Овим је потврђен значај дечјег и омладинског спорта као основе за стварање врхунских спортских резултата, базиран на претпоставци да реалне шансе за велико спортско остварење имају само они појединци који се од најраније младости укључују у организоване и контролисане припреме.

Организациони комитет *Спортских игара школске омладине Србије* поверио је Институту за физичку културу стручне послове на програмирању *Спортских игара* и утврђивању ефеката које су оне у пракси остваривале. Припремљен је комплетан програм за такмичења у Петом циклусу са основним пропозицијама, пропозицијама за поједина такмичења и календар такмичења за 1974. годину, али и други послови у вези са организацијом ових Игара.

Почетком осамдесетих година XX века отпочело се са реализацијом *спортских кампова за евидентирање олимпијских нада* са територије Републике Србије са намером да се унапреди дечји и омладински спорт и

створи квалитетна основа и спортска база која ће стварати врхунске спортисте.

Истовремено, изградњом Спортског центра, отворених спортских терена и павиљона, побољшали су се услови за одржавање *саветовања, курсева и семинара за тренере*. Тако је током рада Савезног завода организован велики број саветовања и курсева за тренере у појединим спортским гранама. Рад на стручној едукацији тренера, почев од 1970. године, прерастао је у виши квалитет. Организовање "Тренерске трибине" значајно је помогло информисању и усавршавању тренерског кадра. Тако је у периоду од 1971. до 1985. године одржано преко 200 предавања од којих су преко 60 предавања одржали страни стручњаци. Осим тога, рад на едукацији тренера резултирао је отварањем сталног саветовалишта за тренере 1982. године, док је примена магнетоскопије и нових технологија снимања знатно побољшала могућности за обављање анализа технике и тактике у спорту.

Рад на развоју спортске рекреације и унапређивању физичких способности становништва најтеже се остваривао. *Одељење за физичку културу одраслих* је од свог оснивања обавило одређени број послова и задатака. Најзначајнији истраживачки пројекат који је реализован била је велика акције мерења физичког развоја и физичких способности одраслих запослених грађана Југославије из 1964. Године обухватајући више од 22 хиљаде радника узраста од 20 до 55 година.

У сличној ситуацији се нашло и планирање изградње објеката за физичку културу, где је недостатак материјалне структуре, стандарда и прописа у грађевинарству представљао отежавајућу околност у раду. Стога је на самом почетку рада *Одсека за објекте, реквизите и финансије* стављен акценатна питања која су се односила на планирање, пројектовање и изградњу објеката за физичку културу, али и изради елабората о њиховим нормама, димензијама и стандардима.

Током свога плодног рада *Биро за спортске грађевине* је реализовао следеће задатке: израда програма за спортске и спортско-рекреативне центре и објекте; ревизија програма за поједине спортске и спортско-рекреативне објекте; израда инвестиционо-техничке документације за различите објекте за физичку културу. Највећи број оваквих задатака обављен је за спортско-рекреативне центре општина на неразвијеном подручју.

Средином педесетих година XX века стање спортско-медицинске службе било је незадовољавајуће, јер није постојала спортско-медицинска доктрина за читаву земљу. Одсуство јединствене организације здравствене службе у физичкој култури наметнуло је потребу и отворило могућност да

се и на том пољу нешто значајно уради. Тако је *Одељење за медицинско-физиолошка истраживања* (касније: *Институт за медицину спорта*) од свог оснивања учествовало на испитивању припремљености врхунских спортиста, где се обављао читав низ различитих лабораторијских и теренских тестова. Током 60-тих година ово Одељење је израдило већи број истраживачких пројеката који су се односили, како на здрава, тако и на болесна лица.

Основна делатности *Института за медицину спорта* била је здравствена заштита и контрола здравља спортиста и особа које се баве физичким активностима, лечење и рехабилитација путем физичког вежбања и функционалне дијагностичко-прогностичке анализе у циљу утврђивања физичке кондиције и дозирања физичког напрезања. Према посебној методологији, прегледима су обухватани различити параметри специјалистичких лекарских прегледа спортске медицине. Током година обављено је више десетина хиљада специјалистичких прегледа и тестирања.

Центар за документацију је редовно извршавао планиране задатаке који су се односили на прикупљање, обраду и анализу статистичких података о стању и појавама у свим областима физичке културе у земљи, након чега је издат и велики број публикација. Тако су на пример, само у 1964. години припремљена 32 различита издања за штампу, што је био веома обиман и сложен посао. Превођене су књиге и зборници, а библиотека је наставила да увећава свој фонд књига и часописа. Нешто касније основан *Спорт-индок центар* се већ на почетку свога рада афирмисао квалитетом и разноврсношћу својих услуга, предузимајући мере за даље проширење делатности применом научних сазнања из области информатике и информационих система.

Изграђен је савремени *Спортски центар* са свим пратећим објектима, који је омогућио реализацију читавог низа разноврсних спортских и рекреативних садржаја различитих популација грађана. Иако је у организацији рада Центра било доста проблема и пропуста, као и поред константног пропадања услед неодржавања, више хиљада корисника током године користило је његове услуге. Основна делатност Спортског центра састојала се у организовању и спровођењу физичког васпитања, спортских припрема спортиста и спортско-рекреативних активности за децу, омладину, спортисте и грађане, као и одржавање спортских терена и објеката.

ДИСКУСИЈА

Сређином XX века међународни друштвено-политички положај земље налагао је свим друштвеним чиниоцима да учествују у борби за афирмацију социјалистичке Југославије у свету. С обзиром да је спорт у одређеним околностима био важан фактор мира и зближавања народа, као и да је у друштву све више долазила до изражаја потреба и захтев за стручним приступом у области врхунског спорта, у таквим условима донета је одлука о оснивању Спортског института Савеза спортова Југославије. Рад ове институције, иако је трајао свега неколико година, остварио је завидне почетне резултате, посебно на пољу унапређивања спорта и информационо-документационе делатности. Остварен је значајан искорак у правцу даљег уређивања проблематике физичке културе и њеног убрзаног развоја. Остале институције које су касније настајале, само су наставиле рад у истом правцу и у одређеном историјском тренутку оствариле онолико колико су њихове могућности, као и актуелне друштвено-економске и политичке прилике у земљи дозвољавале.

Већ са оснивањем Савезног завода за физичку културу држава је овој институцији поверила задатак од најширег друштвеног значаја који се односио на конципирање и програмирања развоја физичке културе у Београду, а нешто касније и у Југославији. Завод је преко својих одсека био директно укључен у најшире токове планирања и програмирања чиме је несумњиво пружен немерљив допринос развоју физичке културе. Утврђене су основе дугорочне политике и програми развоја физичке културе у земљи, па је са тог аспекта овај допринос још значајнији. Овај допринос бржем развоју физичке културе могао је бити и већи да је друштвена заједница имала јасан концепт развоја физичке културе, као и самог Завода.

Рад на унапређивању школског физичког васпитања отпочео је оснивањем Савезног завода, када је најпре требало израдити оквирне програме за подручје физичког васпитања у осмогодишњим и учитељским школама, као и припремити предлоге за школовање наставних кадрова. Веома брзо је уочено да се допринос развоју школског физичког васпитања једино могао остварити кроз планско и систематско прикупљање података о стању физичких способности ученика, што је и реализовано увођењем Система повратних информација мерења физичких способности ученика основних и средњих школа.

Реализацијом овог Система наставницима су пружане основне информације о стању физичког развоја и физичких способности ученика, као и предлози мера за даље програмирање рада у циљу унапређивања наставе физичког васпитања. Врхунски спорт је на овај начин добио основне елементе за селекцију који су подразумевали, пре свега, рано откривање и

идентификовање спортских талената као неопходног услова за развој врхунског спорта.

Место Завода у процесу унапређивања физичког васпитања било је веома значајно, посебно када се имају у виду сва напредна решења и нове идеје које су предлагане, па су у том смислу и резултати који су постигнути били већи и значајнији.

Поред рада на унапређивању школског физичког васпитања, Завод је 1974. године оснивањем посебне организационе једнице – *Центра за физичко васпитање деце предшколског узраста*, отпочео са радом на једној новом проблематици. Део задатака овог Центра, који се односио на превенцију постуралних поремећаја, као и укључивању деце предшколског узраста у редован програм физичког васпитања, значајно је допринео унапређивању рада у дечјим предшколским установама и његовом планирању на квалитетнијим основама, чиме је Завод прокрчио пут развоју ове до тада прилично запостављене делатности.

Како је Завод основан првенствено са циљем да помаже развој врхунског спорта, то је овој проблематици и највише пажње било посвећено. Тако је у први план рада *Одсека за врхунски спорт* постављено унапређивање врхунског спорта и изради предлога инструмената за њихово остваривање. Израдом тестова за контролу физичке кондиције и здравља врхунских спортиста и кандидата за Олимпијске игре 1960. године, означен је почетак једног великог систематског и континуираног процеса који је овај Одсек, управо у том периоду отпочео са успехом да обавља. Покретањем једне овако велике акције, која је требало да обезбеди припреме југословенских спортиста за Олимпијске игре, у перспективи, усмерен је рад на подизању врхунског квалитета у спорту у сасвим другом смеру, него што је било до тада. Овим је назначен пут правилном схватању врхунског спорта и његовом постављању на чврстим основама, а што је решавајући ову проблематику на потпуно други начин, допринело бржем развоју врхунског спорта, а посебно развоју припрема врхунских спортиста. На овај начин, Завод је својим радом допринео да се отпочну решавати и питања дијагностике и прогностике у спорту.

Како је стручни рад са децом и омладином неопходан услов за развој врхунског спортског достигнућа, овој проблематици се веома рано почела придавати велика пажња. Оснивање експерименталне дечје спортске школе помогло је да се стручни рад са децом и омладином знатно унапреди и развије. Са увођењем спортских кампова праћена је ефикасност начина селекције и тренажног рада са одабраним спортским талентима кроз комплексна лабораторијска и теренска тестирања. Ови објективни показатељи помогли су тренерима у њиховом даљем стручном раду са

младим спортским талентима, чиме је пружен изузетан допринос развоју дечјег и омладинског спорта.

Период рада Завода, посебно током седамдесетих и делом осамдесетих година XX века био је један од најплоднијих периода рада у домену стручног усавршавања спортских тренера и другог стручног кадра у спорту. Бројни тренери сазрели су у врхунске спортске стручњаке, остварујући у свом раду врхунске спортске резултате. Укупни допринос "Тренерске трибине" стручном усавршавању кадрова у спорту (као и други облици едукације тренера) утолико је већи уколико се има у виду да овај облик стручног усавршавања тренера у то време није имао премца у земљи, нити достојну конкуренцију, па је са те стране био јединствен и посебно значајан. За овим радом није заостајало ни спортско саветовалиште које је имало за циљ да помогне тренерима у њиховом стручном раду, а посебно на пољу праћења ефикасности спортског тренинга, чиме се, на овај начин, значајно утицала на бржи развој врхунског спорта.

По питању развоја спортске рекреације и унапређивања физичких способности становништва држава није имала изграђен јасан концепт развоја ове делатност. Сви резултати и напори које је Завод чинио и залагао се да у овој области рада учини што више, нису у пракси наишли на довољну потпору од стране друштвене заједнице. И поред тога, евидентан је утицај Завода на унапређивању рада на овој проблематици, јер су створени повољни услови и прилике за даљи рад на omasовљењу физичког вежбања и побољшања физичких способности одраслог становништва. Учињен је велики искорак у овом правцу и пружен знатан допринос развоју ове делатности, самим тим и физичке културе у целини.

Основни проблем у планирању и изградњи објеката физичке културе састојао се у томе, што држава ни у овој области није имала израђен концепт развоја, где је Завод као реномирана установа требало да има централну консултантску улогу. Непостојање одговарајућих закона и прописа у сфери изградње ових објеката онемогућило је да ова институција више допринесе развоју једне изузетно важне делатности. Упркос свему, издато је много писаних материјала, свезака, брошура, радова, нацрта и цртежа о спортским објектима у вези са управљањем, одржавањем, финансирањем и коришћењем објеката физичке културе, пружана је стална стручна помоћ неразвијеним општинама и анализирани просторни програми и планови са циљем да се омогући приступ програмирању објеката физичке културе, чиме је пружен изузетан допринос развоју физичке културе. Рад *Одсека за грађевинске објекте и опреме* знатно је помогао да се овај део физичке културе развије и унапреди изучавајући различита питања у вези са овом проблематиком. Како је материјална база основа за рад на подручју физичке културе, тако је и овај рад био од изузетног значаја, посебно када се има у

виду изузетна неразвијеност која је у овом делу физичке културе била наслеђена.

Делатност *Института за медицину спорта* помогла је да се изгради систем здравствене контроле и превентиве, јача свест код људи о потреби за редовним лекарским прегледима, док је дијагностика одиграла посебну улогу у унапређивању стручног рада са спортистима и предвиђању резултата. Ова делатност стално се усавршавала пратећи развој науке и технологије. Током рада Завода за медицину спорта, као превентивно-куративна грана немедицинских наука, постала је интегрални део система здравствене службе, улазећи у планове и програме здравствене заштите у физичкој култури. Овако усмерена медицина спорта била је у могућности да ефикасније допринесе јачању здравља, физичких способности деце, омладине и одраслих. Постављени су темељи изградње спортске медицине чиме је несумњиво дат велики допринос развоју ове делатности и физичке културе у целини. Завод је у периоду који је уследио, постао иницијатор и покретач активности на сређивању таквог стања, где је за убудуће био трасиран даљи пут развоја спортско-медицинске заштите, прогностике и дијагностике.

Током читавог период рада Завода остварен је изузетан напредак и на пољу информационо- документационе, статистичке и издавачке делатности. Најзначајнији задатак који се поставио пред *Центар* био је *организовање службе документације и информација на подручју физичке културе* у читавој земљи. Велики планови и амбиције, на овај начин, спроведени су у дело. Завод је постао иницијатор, покретач и организатор свих индок служби у земљи чиме је директно помогао у оснивању и јачању ове делатности у земљи. Овим је значајно унапређивана информациона делатност у земљи, а Завод је остварио водећу улогу у домену подизања информационе свести, а широким спектром разноврсних активности постао јединствена установа овакве врсте у земљи.

Покренут је већи број публикација које су омогућиле квалитетније информисање и стручно уздизање носиоца физичке културе која је у том периоду њиховог развоја била примарна. Публикацијама као што су: *Савремени тренинг* и *Тренерска трибина* спортски тренери и други стручњаци су информисани о новим сазнањима у технологији вежбања, тренинга и такмичења.

Посебно велики допринос пружен је развоју статистичке службе где је постављена потпуно нова методологија статистике физичке културе. Публикације које су редовно или повремено излазиле омогућиле су да се информације из различитих области физичке културе доставе општинским органима, установама за физичку културу и другим корисницима, чиме је

пружен велики допринос развоју физичке културе у сегменту информисаности општинских функционера и других служби.

Изградњом *Спортског центра*, атлетског стадиона и отвореног пливалишта знатно су увећана материјална добра Завода што је отворило нове могућности за рад свих одсека, даљи просперитет установе, самим тим и већи допринос развоју и унапређивању физичке културе у земљи. И поред бројних проблема на које је наилазио Спортски центар је као прва мултифункционална спортска институција у оквиру Завода (и у земљи) у значајној мери допринео да се физичка култура у свим својим појавним облицима развије и унапреди. Остварен је позитиван утицај на развој спорта, физичког васпитања и рекреације корисника свих узрасних доби чиме је у значајној мери пружен допринос развоју физичке културе.

ЗАКЉУЧАК

Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије оставио је дубок траг у различитим областима физичке културе и остварио онолико колико су актуелне друштвено-економске и политичке прилике у друштву дозвољавале. Евидентан утицај на њен развој је мерљив и садржан у свим покушајима, напорима, активностима и делатностима усмереним на развој ове области.

Изучавајући целокупну проблематику физичке културе, која је обухватала готово све видове ове делатности, Завод је својим радом отворио пут организованог укључивања науке у непосредну стручну праксу, проналазећи и откривајући могућности за квалитетнији и бржи развој ове области. Зато се у многим позитивним остварењима на подручју физичке културе може уочити присуство Завода.

Усклађивао је своју делатност, али се његова суштина није мењала и увек је била усмерена на унапређење физичке културе. У свим областима свога деловања Завод је остварио велики допринос у развоју физичке културе у земљи. И поред евидентних тешкоћа, он је значајно допринео да се изгради систем физичке културе у Србији и даље унапреди ова делатност.

Сталним праћењем и усавршавањем технологије стручног рада, припремом дугорочних планова и програма, контролом припремљености спортиста, пружањем стручно-саветодавне помоћи, као и разноврсним облицима стручног усавршавања кадрова, Завод континуирано остварује стручну подршку спортској пракси, дајући тако значајан допринос развоју физичке културе.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

1. Илић Стефан, Слађана Мијатовић. *Историја физичке културе*. Београд: СИА. 2006.
2. Петрановић, Бранко. *Историја Југославије 1918-1988*. Београд: Нолит. 1988.
3. Полич, Бранко. *Хуманизација физичке културе*. Београд: НИП Партизан. 1967
4. Поздерац Јасминко, уредник. *Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије: срце нашег спорта*. Београд: Републички завод за спорт. 2013.
5. Поповић Ненад, уредник. *Педесет година рада Републичког завода за спорт 1956-2006*. Београд: Републички завод за спорт. 2006.
6. Стајић Никола, уредник. *Извештај о стању и проблемима у РО ЈЗФКМС на достигнутом*
7. *степену развоја са предлогом мера*. Београд: Југословенски завод за физичку културу и медицину спорта. 1986.
8. Стевановић Мирослав, Слађана Мијатовић, Марко Стевановић. "Значај Спортског института у формирању Савезног завода за физичку културу". Рад представљен на Међународној научној конференцији Ефекти примене физичке активности на антрополошки статус деце, омладине и одраслих, Београд, СР Србија, 11-12 децембар 2013
9. Стевановић Мирослав, Владан Вукашиновић, Слађана Мијатовић, Виолета Шиљак. "Десетогодишњи рад одељења за медицину и физиологију спорта при Југословенском заводу за физичку културу". *Годишњак 21 (2013): 17-24*.
10. Тодоровић Павле, уредник. *Двадесет и пет година рада Југословенског завода за физичку културу и медицину спорта 1956-1981*. Београд: Југословенски завод за физичку културу и медицину спорта. 1981.
11. Тодоровић Павле, уредник. *Анализа развоја друштвено-економских и самоуправних односа у Радној организацији ЈЗФКМС*. Београд: Југословенски завод за физичку културу и медицину спорта. 1984.

CONTRIBUTION OF THE INSTITUTE OF SPORTS AND SPORTS MEDICINE OF THE REPUBLIC OF SERBIA TO THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL EDUCATION

SUMMARY

The Institute of Sports and Sports Medicine of the Republic of Serbia is an immanent institution in the field of physical education, which has existed for more than 60 years. The Sports Institute of Sports Associations of Yugoslavia was founded in Belgrade in 1953 with a task to study the issue of top-level professional sports. This institution has gone through different stages of development, changing its founder and name multiple times, and in 2011 was finally named the Institute of Sports and Sports Medicine of the Republic of Serbia. Although it has changed the name and its professional staff, it has always had the same goal, which is to provide

professional assistance to physical education and its rapid and holistic development, thus giving a significant contribution to its growth.

Over the past six decades, the work of the Institute has been filled with rich and varied activities and contents. Ever since it was founded, the expert team at the Institute of Sports and Sports Medicine has achieved significant results and has affirmed it to be an important factor and a professional force in achieving social interests in the field of physical education, sports and recreation, thereby achieving its mission and essence of existence.

Keywords: physical education, contribution, Institute of Sports and Sports Medicine, Serbia, improvement.

ВКЛАД ИНСТИТУТА ПО СПОРТУ И МЕДИЦИНЕ РЕСПУБЛИКИ СЕРБИИ В РАЗВИТИЕ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

РЕЗЮМЕ

Институт спорта и спортивной медицины Республики Сербии является видным учреждением в области физической культуры, которое существует более 60 лет. В 1953. году в Белграде, основан Спортивный институт ассоциации спортов Югославии с задачей изучить вопрос о профессиональном спорте. Этот институт пережил разные стадии развития, изменяя несколько раз и имя и основателя, и, наконец, в 2011 году назван Институт по спорту и медицине Республики Сербии. Хотя он изменил свое имя и профессиональный персонал, всегда преследовал одну цель - обеспечить специальную помощь физической культуре для ее более быстрого и целостного развития и давая таким образом существенный вклад в ее развитие.

Деятельность Института в течение последних шести десятилетий наполнен богатой и разнообразной деятельностью и содержанием. В течении своего существования, эксперты в Институте по спорту и медицине добиваются значительных результатов, а Завод утверждается как важный фактор и профессиональная сила в достижении общественных интересов в области физического воспитания, спорта и рекреации, тем самым достигая своей миссии и сущность бытия.

Ключевые слова: физическая культура, вклад, Завод по спорту и спортивно медицине, Сербии, улучшение.
